

13.06.2018, 00:05

Terrorismist ja pagulastest, naismasinatest ja Via Balticast. Eesti kunstnikud kogusid ArtVilniusel rohkelt tunnustust

I FOTOD

Keiu Virro
keiu.virro@epl.ee

Foku väljapanek oli üks enim pildistatuid.

Foto: Keiu Virro

ArtVilniusel olid aukohal Baltimaad, Eesti oli väljas seni suurima esindusega.

Üheksandat korda toimunud ArtVilnius on Ida-Euroopa regiooni suurim kunstimesse ja seega peaksid tunnustused Eesti kunstiringkonna kõrvad õhetama panema küll. Nelja päeva jooksul käis konverentsi- ja näitusekeskuse Litexpo hiiglaslikul pinnal toimunud messil enam kui paarkümmend tuhat külastajat. Osales 55 galeriid ja enam kui enam kui 250 kunstnikku 20 riigist.

Seitsme parema väljapaneku hulka jõudsid Eestist koguni kaks: Kogo ja Foku.

Messi avapäeval välja kuulutatud seitsme parema väljapaneku hulka jõudsid Eestist koguni kaks: Kogo ja Foku. Esimese nime taga on viit Eesti ja Läti kunstnikku esindav Tartu galerii, mis avas ukseid vähem kui kaks kuud tagasi ja täidab ehk lõpuks Tartusse pärast Y-galerii sulgemist tühjaks jäänud kohta. Foku ehk fotokunstnike ühenduse selleaastase väljapaneku keskmes olid

semiootika- ja fotograafiaharidusega Laura Kuuse tööd. Kuusk nimetati messi viimasel päeval ühtlasi parimaks naiskunstnikuks.

Võistlemine pole messil mõistagi peamine. Aga mis on? Üht põhilist eesmärki on sellise kunstimesse puhul keeruline välja joonistada. See ei ole vaid koht kunstijahil kollektsionääridele või muuseumidele, ehkki on ka seda. Veel mõned aastad tagasi võis messilgi näha rohkelt äärest ääreni täistuubitud bokse, mis lähtusid põhimõttest, et kui välja panna võimalikult palju teoseid, siis küllap mõni ikka silma jääb. Nüüd on rõhk pigem terviklikel kontseptsioonidel.

Et aru saada, mida tähendab Eesti kunstnike jaoks see maailma mastaabis väike, ent kohalikus mõõtkavas vägagi suur kunstimesse, uurisin Eesti osalejatelt, mis on nende

Rõhk on pigem terviklikel kontseptsioonidel.

ootused ja kuidas on koostatud väljapanek.

Üheks messi tõmbenumbriks oli ArtVilniuse kunstilise juhi Sonata Baliuckaitė kutsutud kunstnike sooloprojektide väljapanek. Tema valikute hulgas olid Eesti, Läti ja Leedu tuntumad

kunstnikud, Eestist Marko Mäetamm. „Kohtasin Mäetamme mõne aasta Tallinna fotokuul, kunstnikuna avaldas ta mulle sügavat muljet ja otsustasin ta siia kutsuda. Kõik tööd on loodud spetsiaalselt ArtVilniuse jaoks, minu meelest on tulemus väga tugev ja olen selle üle tõesti uhke,” tunnistab Baliuckaitė häbenemata.

Marko Mäetamme „Sit Back, Relax and Enjoy the Rest of Your Life” ehk võta istet, lõdvestu ja naudi oma ülejäänud elu.

Foto: Keiu Virro

Mäetamme sooloprojekt „Sit Back, Relax and Enjoy the Rest of Your Life” ehk „Võta istet, lõdvestu ja naudi oma ülejäänud elu” on inspireeritud ebakindlustundest igapäevaelus. Mäetamm on lähenenud endale omases nihestatud huumorivõtmes näiteks terrorosmitemale. Väljapaneku hulka kuulub muu hulgas hulk joonistusi kahtlastest kottidest, aga ka kirjavahetus poja ja vanemate vahel, kus esimene annab teistele teada uuest töökohast, mis tähendab suure auto juhtimist rahvarohketes kohtades.

Mäetamm ütleb, et kipub nii mõnigi kord pikemalt kaalumata jaa ütlema, aga sedapuhku olid tingimused eriti mõnusad. „Õeldi, et ma ise ei pea suuremat midagi tegema, nemad teevad installatsiooni ja panevad seinad püsti, nagu ma tahan, otseselt kulukaks see mulle ka ei lähe,” muigab Mäetamm. „Kui sul on bänd, pole seda mõtet teha esinemiseta. Samuti pole kunstnikul mõtet teha töid, kui pole neid kellelegi näidata. Mul oli seekord ports uusi asju, mida ma pole veel kuskil näidanud, sain siin katsetada, kuidas need töötavad. Ma ei mõtle, et teen näitust vaid siis, kui selle eest pappi saan. Kunstnikuna on tarvis resonantsi, mille pealt edasi minna,” sõnab ta.

Kunstiplatvorm NOAR polnud samuti väljas mitte messiboksi, vaid mitme projektiga. Väljapaneku ühe osa moodustasid 2017. aastal Balti noore kunstniku preemia võitnud Katrīna Čemme teosed, teise osa „MyEstonia?” võistlusele esitatud välismaalaste nägemused Eestist ning Edward von Lõnguse tänavakunstitööd liitreaalsuse projekti „(R)estart Reality” raames. Tõsi, mess lõi neile harjumuspärasest erineva konteksti. Kui EV100 välisprogrammi raames on Lõnguse loodud tegelased leidnud tee maja- või müüriseintele paljudes Euroopa linnades, siis messil olid tema tegelased vaheseintel, kus kividki ise värviga markeeritud.

Edward von Lõnguse tööd olid messil vaheseintel, kus kividki värviga markeeritud.

Foto: Keiu Virro

Küll tekitasid projekt ja tegelased, kes telefoni tõmmatud äpi vahendusel elama hakkavad, mõõdujates vägagi ehedaid emotsioone, täheldas NOAR-i esindaja Kadri Uus. Lõbusa vahemärkusena mainis Uus ka väikesi apsakaid. „MyEstonia?” projekti puhul polnud pealkirja lisatud küsimärki. Seda täiendust eestlased ise ette ei võtnud vastupidi Edward von Lõngusele, kes nähes, et tema nimi on valesti kirjutatud, ronis ise kiiresti üles sildi juurde, tõmbas „Edvardi” maha ja asendas „Edwardiga”.

Muide, Lõnguse tööd on tegelikult nähtavad ka väljaspool messi, Vilniuses asuvas Užupise vabariigis. Kohas täis kunsti ja boheemlaslikku vaimu. 1997. aasta 1. aprillil kuulutas see kesklinna piirkond end vabariigiks. Toona „vastu võetud” põhiseadus on väljas mitmes keeles, sh eesti keeles ja sedastab muu hulgas tõesid, nagu „Kass ei ole kohustatud oma peremeest armastama, kuid peab teda raskel hetkel aitama.” Kõike maksab mõistagi võtta läbi huumoriprisma.

NOAR ei tee messil müügitööd, vaid panustab nähtavusele. „ArtVilniuse korraldajad on väitnud, et siit käib läbi ligi 30 000 inimest, seega on see väga hea koht, kus väljas olla. See on meie piirkonna kõige suurem sedalaadi sündmus, huvitav koht, kus ka ise kunsti vaadata,” ütleb Kadri Uus.

Foto: Keiu Virro

Alexei Gordini maalil olev härra küsib, kas ma peaksin uhke olema, et olen kunstnik. Lind vastab eitavalt.

Kogole kui äsja alustanud noorele galeriile oli ArtVilnius esimene välismess. Ja nagu varem mainitud, võidukas. Elīna Vītola, Alexei Gordini ja Eva Mustoneni 2018. aastal valminud tööd moodustasid veidra elutoa. Vītola kunstiteose vormi võtnud diivan ja vaip on sisuliselt vastand IKEA-hullusele. „Should I feel proud of being an artist?” ehk „Kas ma peaksin uhke olema, et olen kunstnik?” küsib pungissilmne härra Alexei Gordini maalil, mis selle toa seinal ripub. „Ei,” arwab lind maalil resoluutselt.

Kogo galeriid esindanud Merilin Talumaa ütleb, et nende jaoks on ArtVilnius eelkõige hüppelaud. „Esindame Baltikumi kunstnikke ja see tundus väga hea kontekst, kuidas siin piirkonnas kanda kinnitada,” sõnab Talumaa. Hindadest rääkimata. Hinnavahe nii mõnegi suure rahvusvahelise messiga võrreldes, mis boksi eest näiteks 10 000 eurot küsib, on umbes kümme korda väiksem.

Hinnavahe mõnegi suure rahvusvahelise messiga võrreldes on kümme korda väiksem.

Okapi galeriile on ArtVilnius juba tuttav koht. Väljapanekuga osaleti kolmandat korda. Mehhiko päritolu Niña Yharedi fotod ja video Viru rabast jäädvustavad performance-kunstniku nägemust Via Balticast. Üks galerii asutajatest, Temuri Hvingija ütleb, et sel aastal otsustasid nad teadlikult tervikkontseptsiooni kasuks, mille puhul üksikuid töid oleks keeruline müüa. „Mind

huvitavad hoopis kontaktid. Esimese päeva jooksul kutsuti meid juba ühele biennaalile ning osalema Ukraina ja Valgevene näitustel. Eelmisel aastal siit saadud tuttavate kaudu tuleb mul nüüd Pariisis näitus,” toob Hvingija näite. „Siin oleme orbiidil. Kui sind ei nähta, pole sind olemas.”

Marian Kivila Avangard-galeriist

Foto: Keiu Virro

Messi teiseks päevaks oli esialgse kokkuleppe võimaliku tulevase näituse asjus Lätis sõlminud ka Pärnu Avangard-galerii. Nende väljapanek oli kujundatud näitusena, kus kahest ajastust pärit graafika näitas kunstitööde dialoogi oma kaasaja võimu ja ootustega. Leonhard Lapini ja Raul Meele graafikat nimetab galerist Marian Kivila põhjusega rajuks. „Näiteks Lapini naismasinad olid 1982. aastal üleval Draakoni galeriis, kogu näitus pandi seetõttu kinni. Teine pool on Peeter Allik, kelle siinsed tööd on 1990-ndatest ja mõned ka 2000-ndate algusest. Need tööd on sündinud juba vabas Eestis, ent peegeldavad samuti mässi valitsevate normide vastu,” kirjeldab Kivila.

Oluline on enda stabiilne fikseerimine kohalikul kunstimaastikul ja autorite tutvustamine koduriigist väljaspool.

Fotokunstiga tegelev galerii Positiiv on üks neist, kes osales messil esimest korda. Galerist Kristel Schwede leiab, et lähikonnas kunstielu alustamine on parim valik. „Tahtsin anda kunstnikele võimaluse oma loomingut näidata ja seetõttu on meil üsna tihe valik – esindatud on kolm kunstnikku, kelle tööd moodustavad mõneti ühtse terviku, ehkki teemad seisvad eraldi,” kirjeldab ta väljapanekut, mis sisaldas Eve Kiileri, Vivian

Ainsalu ja Meeli Laidvee teoseid. Laidvee oli ka ise kohal ja leidis messi vägagi inspireeriva olevat. „Siin saan näha, kuidas paremini oma töid presenteerida ja millisesse suunda liikuda. Näha siinses keskkonnas, et olen õigel teel, on äge,” tunnistas ta.

Meeli Laidvee oli ka ise kohal ja leidis messi vägagi inspireeriva olevat.

Foto: Keiu Virro

Sugugi kõik kunstnikud, kelle teosed messil on, pole ise kohal. Aga võiks. Vähemasti nii leiab maalikunstnik Maarit Murka, kelle töid esitles Haus-galerii, Eesti üks vanemaid eragaleriisid ja oksjonimajasid. „Galerii ütles, mis töid nad tahavad kaasa võtta, ja mina sain viimasel hetkel veel midagi soovitada. Mulle tundub, et kunstnikku võiks rohkem protsessi kaasata. Mina pressisin siin end oma initsiatiivist kaasa, tegime perega sellise *roadtrip'i*,” muheleb kunstnik.

Murkalt olid väljas maalid seeriast „Kontekstiväline”, „Helilaine” ja „Meeleruum” ning uus graafikaseeria „Tere tulemast”. Tema töödega on messi algusaastail väljas olnud ka ArtDepoo. Toonast praegusega võrreldes leiab Murka, et messid on muutunud üha biennaalilikumaks: „Varem pandi pildid välja ja mida eripalgelisem, seda parem. Aga minu meelest see ei tööta enam. Kohati on siin nüüd pigem soolonäitused. On üks kunstnik, selge teema ja installatsioon.”

Haus-galerii esitles Maarit Murka töid

Foto: Keiu Virro

Haus-galerii galerist Triinu Soikmets nimetab osalemise puhul oluliseks enda stabiilset fikseerimist kohalikul kunstimaastikul ja autorite tutvustamist koduriigist väljaspool. „Müük on pikaajaline protsess, millele baasi loomiseks on rahvusvahelistel messidel osalemine üks võimalusi,” ütleb Soikmets. Samas, mõne Maarit Murka töö vastu tunti messil ka konkreetset ostuhuvi.

Maarit Murka: "Neid töid nimetavad paljud pagulastemaatikaks ja eks nad nii välja näevad, aga tegelikult ironiseerin siin enda üle, sest käin praktiliselt terve aasta oma mütsi, salli ja talvепalituga," selgitab Maarit Murka. Ja see tundub eestlastele omane. Kui aga nägu on kaetud, sest religioon nõuab, näib see hirmutav. "Kui kellegagi päriselt räägid, siis saad aru ja ka burkade ja muude erinevate peakatete kandmine tundub ühtäkki arusaadav, et see võib olla uhkuseasi."

Foto: Keiu Virro

Mitmekordset tunnustust pärvinud fotokunstnike ühenduse ehk Foku väljapaneku magnetiks kujunes osa installatsioonist, põrandale paigutatud pudelid, mille sees olevad lusikad moodustasid ventilaatorite abil nii visuaalselt efektse pildi kui ka omapärase helimaastiku.

Sonata Baliuckaitė ja Laura Kuusk. Osalemist ArtVilniusel näeb Kuusk väikese osana Eesti kunstimaastikul toimuvast.

Foto: Keiu Virro

Kunstnik Laura Kuusk ütleb, et kuna tööst tehti palju pilte, palusid nad lõpuks inimestel, kes pilte üles tahavad riputada, lisada teemaviite #foku ja #laurakuusk. Ikka nähtavuse huvides. Just see ongi tema meelest messi olulisem kasutegur. Osalemist ArtVilniusel näeb Kuusk väikese osana Eesti kunstimaastikul toimuvast, mille iga osa üksteist akumuleerib.

Müük on pikaajaline protsess, millele baasi loomiseks on rahvusvahelistel messidel osalemine üks võimalusi.

„Kõik struktuurid teevad omavahel koostööd, näiteks kaasaegse kunsti Eesti keskus, Eesti kaasaegse kunsti arenduskeskus ja Foku, mis korraldab fotokuud. Kui üritused pidevalt toimuvad ja me ise ringi käime ja osaleme, siis ühel hetkel hakkab lumepall veerema,” arwab Kuusk. „Nagu sportlane ei jõua üksi metsa all treenides olümpiale, on ka kunstniku jaoks oluline tugisüsteem.”

ArtVilnius'18 parimad kunstnikud ja galeriid

Messi avapäeval kuulutati välja paremad galeriid ja kunstnikud. Žürii koosseisus Andris Vītoliņš, Raminta Jurėnaitė, Elona Lubyte, Donatas Stankevičius ja Sonata Baliuckaitė valis seitse parimat galeriid (tähestiku järjekorras):

Alma (Läti), Contour Art Gallery (Leedu), Foku (Eesti), Galerie des Petits Carreaux (Prantsusmaa), Kogo (Eesti), Piktogram (Poola) ja The Rooster Gallery (Leedu).

Läti kunstnik Ivars Drulle kuulutati ArtVilnius'18 parimaks kunstnikuks, parima skulptuuri/installatsiooni preemia läks Vladas Urbanavičiusele installatsiooni eest „Compound 2”. Parimaks nooreks kunstnikuks kuulutati Rimas Sakalauskas.

Nurgake kunstimessilt ArtVilnius'18

Foto: Keiu Virro

 Eesti Päevaleht

See leht on trükitud EESTI PÄEVALEHE internetivärvast
Aadress <http://epl.delfi.ee/archive/article.php?id=82615493>